

UNIVERSITY
OF WARSAW

Faculty of Modern Languages

INSTITUTE OF
ENGLISH STUDIES

Warszawa, 30 czerwca 2025 r.

Dr hab. Agnieszka Piskorska, prof. UW

Instytut Anglistyki

Wydział Neofilologii UW

**Recenzja dorobku dr Katarzyny Jankowiak w procedurze ubiegania się
o stopień naukowy doktora habilitowanego**

1. Informacje wstępne

Dr Katarzyna Jankowiak zatrudniona jest od początku swojej kariery akademickiej w UAM, gdzie uzyskała tytuł zawodowy magistra oraz stopień doktora. Warto również odnotować – nie tylko z powodu spełnienia kryterium wymaganego przez Ustawę Prawo o Szkolnictwie Wyższym, ale również jako ważny element życiorysu naukowego, że Habilitantka odbyła dwa staże naukowe w Brain and Cognition Lab na Texas A&M International University oraz jeden staż na Uniwersytecie we Freiburgu, w ramach prestiżowego stypendium im. Marii Skłodowskiej-Curie. Staże te zaowocowały postaniem wartościowych i interesujących projektów prowadzonych we współpracy międzynarodowej. Dr Jankowiak od doktoratu konsekwentnie prowadzi badania neurolingwistyczne nad językiem figuratywnym, dwujęzycznością i innymi zagadnieniami, których wyniki rozpowszechnia w formie wystąpień konferencyjnych i publikacji w czasopismach o wysokiej renomie.

2. Ocena osiągnięcia habilitacyjnego

Osiągnięcie zgłoszone jako podstawa ubiegania się o stopień doktora habilitowanego w rozumieniu Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z dn. 20 lipca 2018 r., Art. 219, ust. 1 pkt 2 wpisuje się w nurt badań neurolingwistycznych na językiem figuratywnym. Osiągnięciem tym jest cykl artykułów pt. *Język kreatywny: O tworzeniu nowych reprezentacji leksykalno-semantycznych w języku rodzimym oraz obcym*. Składa się nań zbiór ośmiu artykułów,

z których dwa są publikacjami autorstwa wyłącznie dr Jankowiak, natomiast pozostałe są publikacjami wieloautorskimi, w których wkład Habilitantki stanowi od 40% do 70%. Cel badań opisanych w cyklu określony jest jako „empiryczne zbadanie procesów poznawczych zaangażowanych w tworzenie nowych znaczeń o charakterze kreatywnym w języku rodzimym (L1) i obcym (L2),” z wykorzystaniem metafor o charakterze nowym (Autoreferat, str. 5).

Dwie publikacje sygnowane wyłącznie przez Habilitantkę stanowią podstawy teoretyczne i koncepcyjne całości. Artykuł “Normative data for novel nominal metaphors, novel similes, literal, and anomalous utterances in Polish and English” opublikowany w czasopiśmie *Journal of Psycholinguistic Research* (Publikacja 2) opisuje dwa badania przeprowadzone przez Habilitantkę. Dostarczają one informacji na temat przetwarzania kreatywnych metafor nominalnych, kreatywnych porównań, konstrukcji dosłownych i konstrukcji nonsensownych w języku polskim (badanie 1) oraz w języku angielskim (badanie 2) przez rodzimych użytkowników tych języków. Poprzez zebranie ocen w kategoriach prawdopodobieństwa wyboru danego słowa w teście uzupełnienia, posiadania znaczenia, metaforyczności i znajomości Autorka ustala, że różnice strukturalne w konstrukcji metafor nominalnych pomiędzy językami nie wpływają na ich przetwarzanie, oraz że obecność leksemu uruchamiającego proces porównania domen ułatwia skuteczne przetwarzanie i zrozumienie metafor kreatywnych. Autorka wnioskuje na tej podstawie, że proces porównania domen może być częścią mechanizmu interpretacyjnego metafor kreatywnych. Przedstawia swoje badania jako przydatne z punktu widzenia weryfikacji różnych teorii metafor oraz jako baza danych dla kolejnych badań empirycznych nad przetwarzaniem metafor, gdyż wykorzystane w badaniach dane językowe zostały znormalizowane i zweryfikowane pod kątem szeregu zmiennych. Ten pierwszy cel jest zrealizowany w pracy częściowo, gdyż dyskusja odnosząca się do modeli teoretycznych nie jest pogłębiona. Można uznać, że intencją Autorki było zarysowanie obszarów takiej dyskusji, którą mogą podjąć inni badacze specjalizujących się w poszczególnych podejściach.

Drugi cel został natomiast osiągnięty wzorowo – badanie zostało przeprowadzone bardzo skrupulatnie, wszystkie parametry mogące wpłynąć na pomiary były kontrolowane, a zastosowane metody statystyczne wykazały wszelkie możliwe interesujące zależności.

Na marginesie, w odniesieniu do danych omawianych w artykule, chciałabym zauważyć, że metafory nominalne w języku polskim niekoniecznie przyjmują formę pozbawioną czasownika. Istotnie, dzieje się tak w przypadku metafor odnoszących się do trzeciej osoby: A to B. Natomiast kiedy użycie drugiej osoby wymusza konstrukcję bezpodmiotową, metafora przyjmuje formę „jesteś B”. Jako ciekawostkę można odnotować, że czasami rzeczownik B może wystąpić w mianowniku, zwłaszcza w metaforach

skonwencjonalizowanych, np. „jesteś świnia/świnia jesteś” choć raczej „jesteś pijawką”. Obserwacje te nie mają żadnego wpływu na wyniki badania, które dotyczyło przypadku różnych konstrukcji składniowych w różnych językach, przytoczone powyżej przykłady zwracają wyłącznie uwagę na zróżnicowanie konstrukcji w obrębie języka polskiego.

Druga chronologicznie z samodzielnie napisanych publikacji (Publikacja 1) nosi tytuł „Current trends in electrophysiological research on bilingual language processing”. Ukazała się w czasopiśmie *Language and Linguistic Compass*. Przedstawia stan wiedzy na temat badań elektrofizjologicznych w językoznawstwie, ze szczególnym uwzględnieniem badań nad dwujęzycznością. Jeden z tematów badanych za pomocą EEG dotyczy związków pomiędzy dwujęzycznością a kreatywnością. Dwujęzyczność widziana jest jako czynnik sprzyjający kreatywności, poprzez zwiększanie elastyczności i zasobów poznawczych osób dwujęzycznych. Badania EEG dostarczają istotnych danych empirycznych wspierających te wnioski.

Publikacje 3, 4, 7 i 8 wykorzystują bodźce językowe pochodzące z Publikacji 2. Publikacja 3 (Jankowiak, Naranowicz & Rataj 2021) pt. „Metaphors are like lenses: Electrophysiological correlates of novel meaning processing in bilingualism” dotyczy badania przetwarzania bodźców w języku rodzimym i obcym przez osoby dwujęzyczne. Badanie to przeprowadzone było za pomocą EEG i obejmowało analizę potencjałów wywołanych N400 i LPC przez reakcję na wyświetlane zdania reprezentujących cztery warunki eksperymentalne opisane w Publikacji 2. Najważniejsze wyniki opisane w Publikacji 3 to wykazanie, że rodzaj bodźca ma istotny wpływ na przebieg N400 w języku rodzimym, z rozróżnieniem na zdania bezsensowne, metafory, porównania i zdania dosłowne. W języku drugim natomiast trzy pierwsze rodzaje bodźców dają podobnie zwiększone amplitudy N400 w porównaniu do zdań dosłownych. Analiza LPC nie wykazała istotnych różnic pomiędzy L1 i L2, odzwierciedlając kontinuum zdania metaforyczne – porównania – zdania dosłowne w zakresie trudności przetwarzania. Wniosek płynący z tych badań jest taki, że na etapie wstępnego przetwarzania wszystkie rodzaje bodźców kreatywnych wymagają wzmożonego wysiłku przetwarzania w L2, a wysiłek ten różnicuje się na etapie integracji znaczenia.

Publikacja 4 (Jankowiak & Lehka-Paul 2022) „Novel metaphor translation is modulated by translation direction” poświęcona jest przetwarzaniu metafor w procesie tłumaczenia. Wykorzystano metodę *keylogging* do rejestracji danych dotyczących czasu tłumaczenia, pauz i poprawek. Uczestnicy mieli do czynienia z nowymi metaforami, porównaniami i zdaniami dosłownymi w tłumaczeniu w obie strony. Badanie potwierdziło, iż język figuratywny w przekładzie wymaga dłuższego czasu tłumaczenia, przy czym metafory są bardziej czasochłonne niż porównania wyłącznie w przekładzie L2-L1.

Badanie opisane w Publikacji 5 (Wang & Jankowiak 2023) „Electrophysiological insights into the role of proficiency in bilingual novel and conventional metaphor processing” dotyczyło z kolei wpływu biegłości językowej na przetwarzanie nowych metafor w porównaniu do metafor konwencjonalnych. Badanie zostało przeprowadzone wśród uczestników dwujęzycznych chińsko-angielskich o średnim i wysokim stopniu biegłości w L2. Zastosowano metodę oceny sensowności zdań, podobnie jak w Publikacji 3 przy rejestracji załamków N400 i LPC. Ponownie potwierdzono gradację trudności w przetwarzaniu typów bodźców niezależnie od poziomu języka w zakresie aktywacji leksykalno-semantycznej w obu grupach uczestników, a dodatkowo wykazano, że grupa mniej zaawansowana doświadcza ogólnie większego wysiłku przetwarzania bodźców niedosłownych.

Autorzy Publikacji 6 (Wang, Jankowiak & Mei 2023 Priming creativity: On how a divergent thinking task modulates semantic processing. przeprowadzili badanie dotyczące roli torowania w facylitacji przetwarzania bodźców o charakterze metaforycznym. Grupa eksperymentalna, w odróżnieniu od grupy kontrolnej przed i w trakcie eksperymentu wykonywała zadania wymagające uruchomienia myślenia dywergencyjnego. Wyniki ponownie potwierdziły wpływ typu bodźca na przetwarzanie, oraz pozytywny efekt wcześniejszego zadania (aktywacji myślenia dywergencyjnego) na łatwość przetwarzania bodźców figuratywnych.

Kolejnym zagadnieniem poruszonym w odniesieniu do przetwarzania nowych metafor i porównań była rola stanu emocjonalnego uczestników. Badania opisano w Publikacji 7 Jankowiak, Naranowicz, & Thierry (2022) „Positive and negative moods differently affect creative meaning processing in the native and non-native language” oraz Publikacji 8 Naranowicz & Jankowiak (2024) „A negative mood facilitates complex semantic processing in a second language”. Nowatorski charakter tych badań polegał w szczególności na zaangażowaniu osób dwujęzycznych. Publikacja 7 dowodzi, iż nastrój wpływa na przetwarzanie różnych typów bodźców, co ujawnia się w oknie czasowym LPC. Nastrój negatywny obniża zdolność do integracji wiedzy semantycznej zarówno w L1 jak i w L2.

Publikacja 8 stanowi uzupełnienie Publikacji 7, ponieważ bada wpływ nastroju na przetwarzanie różnych typów bodźców w różnych zadaniach, wymagających zastosowania odmiennych strategii przetwarzania. Nie stwierdzono, aby nastrój wpływał na przetwarzanie bodźców odmiennie w każdym z dwóch typów zadań. Uzyskano natomiast kolejne potwierdzenie tezy, że w zależności od rodzaju bodźca, przetwarzanie przyjmuje różne ścieżki. Stwierdzono również, że metafory przetwarzane są w określony sposób niezależnie od głębokości przetwarzania semantycznego narzuconego przez typ zadania.

Podsumowując, stwierdzam, że cykl publikacji przedstawiony jako osiągnięcie habilitacyjne przedstawia bardzo dobrze przemyślane i zaprojektowane badania nad różnymi aspektami przetwarzania języka figuratywnego przez osoby dwujęzyczne. Badania te stanowią spójną całość. Wychodząc od bazy zweryfikowanych wyrażań i ogólnych tez dotyczących stopnia złożoności poznawczej różnych bodźców oraz możliwości badań elektrofizjologicznych, Habilitantka (częściowo wraz z zespołem) uzyskała wielowymiarowy obraz przetwarzania języka figuratywnego. Każde z

opisanych badań wniosło oryginalne elementy, a jednocześnie potwierdzało wnioski z poprzednich badań. Wskazane przez Habilitantkę wnioski ogólne (Autoreferat str. 13-15) są bardzo dobrze ugruntowane w przeprowadzonych badaniach. Z pełnym przekonaniem stwierdzam, że założone przez Habilitantkę szczegółowe cele badawcze i cel ogólny cyklu zostały osiągnięte, przyczyniając się w istotny sposób do rozwoju dyscypliny językoznawstwo.

3. Omówienie innej działalności naukowej Habilitantki

Bardzo ważnym elementem kariery naukowej Habilitantki jest zdobycie dwóch grantów w konkursach NCN: Preludium i Opus. Oprócz kierowania własnymi projektami, dr Jankowiak uczestniczyła w trzech projektach jako wykonawczynie. Temat projektu Preludium zajął się z tematyką osiągnięcia habilitacyjnego, natomiast warto zwrócić uwagę, że trwający do bieżącego roku projekt Opus dotyczy odmiennego tematu badawczego. Poszerzanie pola badań i zgłębianie nowych obszarów bardzo pozytywnie świadczy o Habilitantce i świetnie rokuje na przyszłość.

Jak zostało już odnotowane we wstępnej części recenzji, Habilitantka odbyła trzy staże zagraniczne, co pozwoliło Jej zaangażować się w realizację projektów badawczych poszerzających obszar badań nad przetwarzaniem języka. Habilitantka aktywnie uczestniczyła również w organizacji akademickiej współpracy międzynarodowej reprezentując swoją Alma Mater w działaniach sojuszu EPICUR. Obecnie zaangażowana jest w program Enriching research-based learning w projekcie EPICUR-SHAPE-IT, skierowanym na integrację badań, dydaktyki działalności na rzecz społeczeństwa.

Dorobek publikacyjny Habilitantki niewchodzący w zakres osiągnięcia habilitacyjnego obejmuje 18 prac. Są to w znakomitej większości publikacje wieloautorskie (oprócz monografii wydanej przez Wydawnictwo UAM), które ukazały się w czasopismach o szerokim zasięgu i wysokich wskaźnikach bibliometrycznych (oprócz jednej pracy, która jest rozdziałem w monografii zbiorowej). Biorąc pod uwagę czas, jaki upłynął od uzyskania przez Habilitantkę stopnia doktora, dorobek publikacyjny można uznać za obszerny. Habilitantka może również poszczycić się wieloma cytowaniami swoich prac (Indeks Hirscha 11, Sumaryczny Impact Factor 43, 263). Jej wiedza ekspercka została doceniona przez redakcje prestiżowych czasopism oraz agencje naukowe, które często powierzają Habilitantce artykuły i projekty do recenzji.

Inną formą rozpowszechniania wyników badań naukowych są referaty konferencyjne, zaprezentowane dotychczas przez Habilitantkę na 28 konferencjach o zasięgu międzynarodowym, w tym wykład plenarny. Jak dowiadujemy się z Autoreferatu, Habilitantka jest również często zapraszana do wygłoszenia wykładów gościnnych w ośrodkach zagranicznych i krajowych.

Ważną z punktu widzenia środowiska naukowego funkcją jest pełnienie roli redaktorów w czasopismach. Habilitantka takie obowiązki wypełniała będąc przez trzy lata członkinią zespołu redakcyjnego cenionego pisma *Poznań Studies in Contemporary Linguistics*. Trzykrotnie była współredaktorką numerów specjalnych czasopism poświęconych zagadnieniom psycho- i socjolingwistycznym oraz multilingwalizmowi.

Za swoje osiągnięcia na polu badawczym i organizacyjnym Habilitantka otrzymała liczne nagrody przyznawane przez gremia polskie i zagraniczne.

4. Działalność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska

Habilitantka prowadzi zajęcia dydaktyczne powiązane ze swoimi badaniami. Są to nie tylko przewidziane programem przedmioty i seminaria z zakresu językoznawstwa, ale także indywidualna opieka mentorska nad stażystami i stypendystami. Bardzo ciekawą i innowacyjną formą pracy dydaktycznej jest również sprawowanie opieki nad studenckimi projektami naukowymi, co Habilitantka czyniła dotychczas trzykrotnie. Liczba wypromowanych dyplomantów nie jest wielka, ale należy mieć na uwadze, że uczelnia taka jak UAM dysponuje liczną kadrą posiadającą kompetencje do prowadzenia seminariów dyplomowych i to często pracownicy mniejszych ośrodków naukowych stoją przed koniecznością prowadzenia seminariów w dużej liczbie jeszcze przed habilitacją. W chwili, kiedy powstaje niniejsza recenzja, kolejni magistranci z seminarium dr Jankowiak z pewnością uzyskali już tytuły zawodowe.

Dr Jankowiak pełni liczne czasochłonne i odpowiedzialne funkcje organizacyjne. Jest Prodziekaną ds. współpracy i rozwoju na Wydziale Anglistyki, oraz członkinią Senatu UAM, gdzie przewodniczy komisji ds. Komunikacji i Odpowiedzialności Społecznej. Jest również członkinią Rady Naukowej Dyscyplin Językoznawstwa i Literaturoznawstwa. Poprzednio pełniła funkcje w dwóch zespołach działających przy Wydziale Anglistyki. W innym miejscu niniejszej recenzji wspominałam o działalności dr Jankowiak w uniwersyteckim programie EPICUR. Nie jest to jedyna forma zaangażowania habilitantki w organizowanie życia naukowego. Jako członkini komitetu organizacyjnego cyklicznej konferencji Young Linguists' Meeting in Poznań organizowała i nadal organizuje kolejne edycje tej konferencji. Sporadycznie angażowała się również w organizację innych wydarzeń o charakterze naukowym. Jej działalność organizacyjna również została doceniona poprzez trzykrotne przyznanie nagrody Rektora UAM.

Zaangażowanie Habilitantki w popularyzację nauki obejmuje liczne działania prowadzone zarówno w ramach UAM jak i innych organizacji. Dr Jankowiak wspiera naukowo działalność koła studenckiego, wygłasza prelekcje w ramach cyklicznych wydarzeń o charakterze festiwalu nauki, warsztatów dla szkół średnich oraz szkoły letniej. Pełni również stałą funkcję koordynatorki oddziału centrum Bilingualism Matters, co wiąże się z bogatą aktywnością w zakresie podnoszenia świadomości dotyczącej wielojęzyczności, wielokulturowości oraz kierunków rozwoju edukacji.

5. Konkluzja

Na podstawie oceny osiągnięcia habilitacyjnego dr Katarzyny Jankowiak, tj. cyklu publikacji *Język kreatywny: O tworzeniu nowych reprezentacji leksykalno-semantycznych w języku rodzimym oraz obcym* stwierdzam, że osiągnięcie to stanowi wartościowy i istotny wkład w rozwój dyscypliny językoznawstwo. Habilitantka przedstawiła w nim oryginalne opracowania problemu badawczego dotyczącego przetwarzania metafor i porównań kreatywnych w powiązaniu z kompetencjami

językowymi osób dwujęzycznych. Artykuły stanowiące cykl zostały opublikowane w renomowanych czasopismach, dzięki czemu uzyskują one realny wpływ na naukę światową w zakresie neurolingwistyki oraz teorii języka figuratywnego. Na podkreślenie zasługuje fakt, że Habilitantka opublikowała artykuły stanowiące osiągnięcie, jednocześnie prowadząc badania w ramach innych projektów, przy aktywnym zaangażowaniu w działalność dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską. Habilitantka z nawiązką spełnia kryteria wymienione w Ustawie Prawo i Szkolnictwie Wyższym i Nauce, Art. 219 ust. 1 pkt 1-3. Z pełnym przekonaniem popieram wniosek dr Katarzyny Jankowiak o nadanie stopnia doktora habilitowanego i wnoszę o dalsze jego procedowanie. Biorąc również pod uwagę rangę osiągnięcia oraz modelowy przebieg kariery Habilitantki, składam wniosek o nadanie stopnia doktora habilitowanego z wyróżnieniem.

